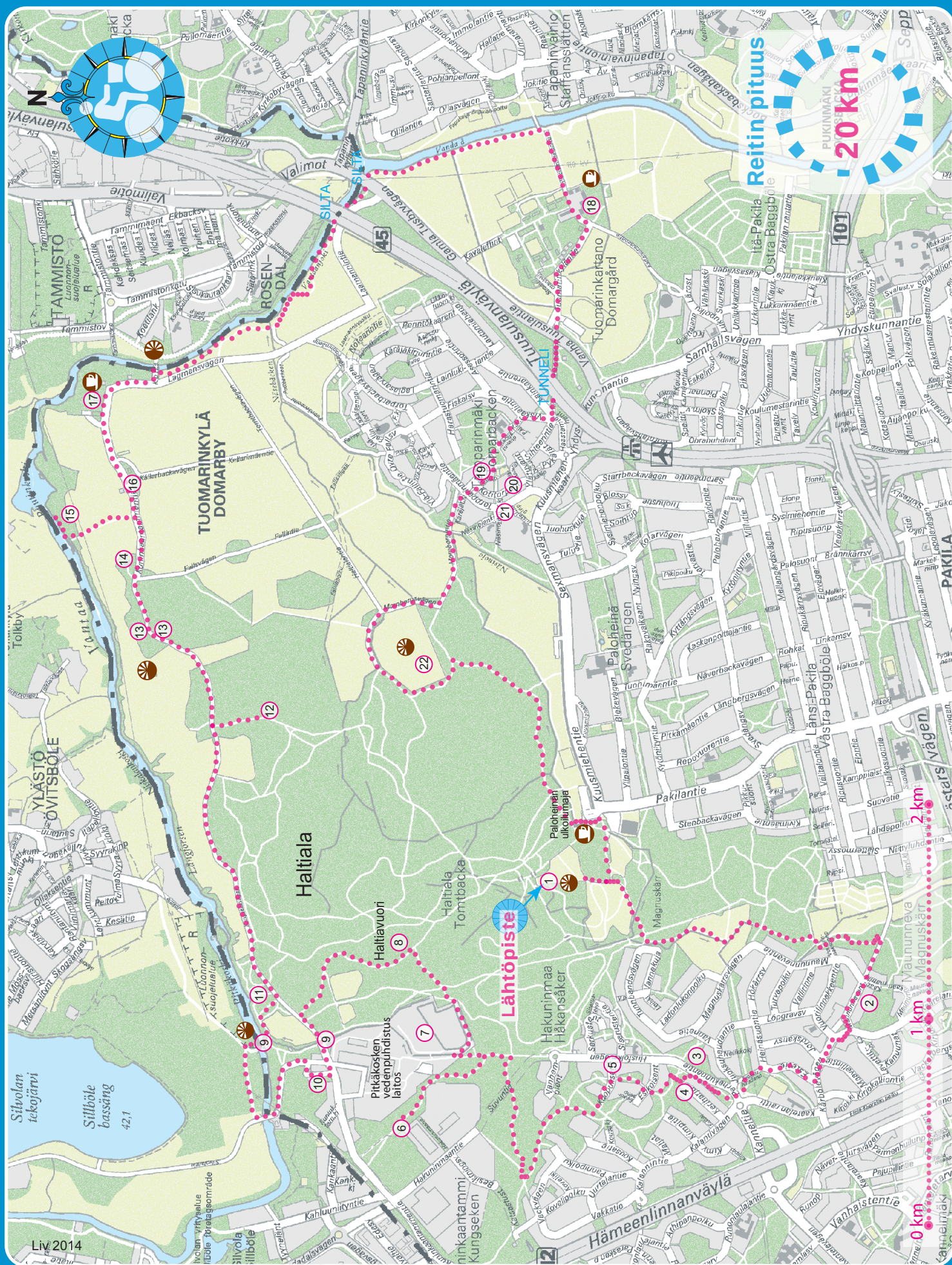

HALTIALAN KIERROS

Haltialan metsät muodostavat Helsingin laajimman yhtenäisen, noin 300 hehtaarin ulkoilualueen. Se on osa Keskuspuistoa, joka alkaa etelässä Töölönlahden rantamilta. Haltialan kylä eli *Tomtbacka* mainitaan ensi kerran vuonna 1511. Helsingin kaupunki hankki itselleen kylän kaikki maat Tuomarinkylän kartanon viimeiseltä isännältä, Jacob Kavaleffilta. Keskuspuiston sekä yli 400 vuotta viljeltyjen peltojen kasvi- ja eläinlajisto on erittäin monipuolinen. Lehdoissa, viljavilla korpialueilla ja Vantaanjoen rannoilla kasvaa harvinaisiakin kasveja.

- ① **Paloheinän ulkoilumajan** vieressä on 38 metrin korkuinen nouseva **täyttömäki**, joka on tehty 1970-luvulla. Mäeltä näkee pitkälle kaikkiin ilmansuuntiin.
- ② Maununnevantien eteläpuolella kohoa I maailmansodan aikana linnoitettu **Kasemattikallio**. Sen kaivannoissa valleissa kasvaa runsaasti korkeaa, mutta kukinnoiltaan hattaramaisen siroa jännönsalaattia. Venäläisten rakennuttamia linnoituskavantoja kohtaa muuallakin Keskuspuistossa. Sen tiestö pohjautuu osittain vallituksia yhdistäviin tykkiteihin. Maununnevan omakotiasutus on suurelta osin sodan jälkeen rakennettuja rintamamiestaloja.
- ③ **Maununnevalle**, kuten luonnonsuojelualueilla (lyhennys selityksissä **LS**) yleensäkin, saa liikkua vain opastettuja polkuja pitkin. **LS:n** opastauluissa on tarkemmat liikkumisohjeet. **Pyöräily teiden tai polkujen ulkopuolella maastossa on kielletty.**
- ④ **Kimpintien** päässä pikku **suolla** kasvava leväkkö ainoalla paikallaan Helsingissä ja niin ikään harvinainen mutasara.
- ⑤ **Perhekunnantien** asuinalue on rakennettu 1980-luvulla.
- ⑥ Alueella on ollut useita pieniä **rautakaivoksia**, joista yksi suurempi on ollut Katsastuskonttorin pohjoispuolella. Rautamalmi löytyi 1746, mutta tuotannollista kaivostoimintaa oli vain 1836 - 1842.
- ⑦ **Pitkäkosken vedenpuhdistuslaitoksessa** puhdistetaan puolet Helsingin juomavedestä. Toimintansa se aloitti 1959. Vesi sinne tulee Silvolan tekoaltaasta, jonne Päijätuntunneli puolestaan tuo vettä. Edessä oleva allas on ollut Vantaanjoen veden puhdistuksesta tulleen sakan varastoaltaana. Nyt siinä voisi vaikka uida.
- ⑧ Keskuspuiston kruunu **Haltiavuori** ulottuu 53 metriä merenpinnan yläpuolelle.
- ⑨ **Pitkäkosken** majan läheiseltä sillalta voi ihailla Vantaanjoen alajuoksun suurinta luonnonvaraista koskea.
- ⑩ Majan lähellä on myös rauhoitettu **Kuninkaantammi**. Tarun mukaan sen on istuttanut Ruotsin kuningas vierailullaan 1600-luvulla.
- ⑪ Kuninkaantammentielle joelle laskeutuu **Pitkäkosken rinnelehto (LS)**. Noin satavuotiaitten kuusten siimeksessä kasvaa pähkinäpensaita, lehtokuusamaa, näsiää, lehtopalsamia, kevätlinnunnhennettä, kevätlinnunsilmää.
- ⑫ Kuninkaantammentielle voi poiketa tutustumaan **Haltialan aarnimetsään (LS)**. **Pyörä kannattaa hetkeksi lukita.** Kaatuneilla ja pystyyn kuolevilla puunrungoilla elelee lukuisia hyönteislajeja ja puuainesta lahottavia sienisiä ja kääpiä. Metsä on jätetty hoitamatta 1950-luvun puolivälistä. Siksi se houkuttelee kolopesijöitä, tikkoja, puukiipijöitä ja monenlaisia pieneläimiä.
- ⑬ **Niskalan arboretumin** eli puulajipuiston (**LS**) juuret ovat tilanomistaja Jakob Kavaleffin vuosisadan alkuvuosina perustamassa taimitarhassa. Lajisto koostuu kotoisten puulajien lisäksi harvinaisista vierasperäisistä jalo- ja koristepuista sekä lukuisista pensaista. Puisto tuli kaupungin omistukseen 1934.
- ⑭ Myös **Niskalan tila (Nackböle)** on Jacob Kavaleffin entisiä maita ja mainitaan ensi kerran vuonna 1541. Sen päärakennus on vuodelta 1880.
- ⑮ **Vantaanjoella** soljuu **Ruutinkoski (LS)**. Sen saviset jokitorvet kasvavat tiheää lehtometsää. Valtakunnallisesti uhanalainen ja rauhoitettu kynäjalava on lehdon vanhus, jonka helmoissa kukkii vuokkoja, isokäenrieskaa ja pystykiurunkannusta. Jokisuvannon rantakasvillisuudessa rehottaa osmankäämiä, järvikortetta ja palpakoita. Rantaniityt ja pajupensaitot ovat mm. kuovin ja ruisrääkän lymyilypaikkoja. Rantapolku on oivallinen jaloittelupaikka, jolla voi alkukesällä kuulla monenlaisia yölaulajia. Kannattaa myös pistäytyä joesta kuroutuneen lammen rantalaiturilla katsomassa Helsingin ainoita kilpukoita ynnä muuta vesi- ja rantakasvillisuutta. Nimensä koski lienee saanut sen luona keskiaikana asuneista Ruutin laivuriveljeksistä. Kosken rannalla on aikanaan ollut myös mylly ja saha.
- ⑯ **Niskalan kellarimäen** länsireunan ja lounaisrinteen kukkaloisto muistuttaa vielä ajasta, jolloin mäkeä laiduntanut karja loi edellytykset ketokasvien menestykselle. Tästä avautuu Helsingin laajin yhtenäinen pelto. Se on oiva saalistusapaja petolinnuille.
- ⑰ Myös **Haltialan tila** on entisiä Kavaleffin maita ja muodosti aikanaan oman kartanonsa, jonka kaksikerroksinen päärakennus paloi 1950-luvulla. Täällä voi tutustua lemmiin, hevosiin, lampaisiin ja kanoihin. Vuodelta 1910 olevassa piharakennuksessa kahvila-ravintola Vanha Pehtoori. Rannassa on pieni tulvalammikko. Kaupunkilaiset saavat poimia pelloilta kukkia ja vihanneksia erikseen ilmoitettavana ajankohtana (kysy HKR p. 310 39 000)
- ⑱ Tuomarinkylä (*Domarby*) mainitaan asiakirjoissa jo vuonna 1417. Sotakamreeri Johannes Weckström osti **Tuomarinkylän kartanon**, jonka nykyinen päärakennus valmistui hänen toimestaan 1792. Kartanon puisto on 1800-luvun alusta. Jakob Kavaleff myi kartanon kaupungille Suomen itsenäistymisen aikoihin. Vuodesta 1962 alkaen päärakennus on toiminut yhtenä **kaupunginmuseon** näyttelytiloista. Sivurakennuksessa on **lastenmuseo** (molemmat auki ke-su 11-17). Entisessä tanssisalongissa toimii **kahvila-ravintola**. Kaupunginmuseon hallinnassa on myös pihapiirin puinen **tilanhoitajan talo**. Se ja **"mummon mökki"** samoin kuin ratsastustalleja vastapäätä sijaitseva **ajokaluva** sekä **pajaraken** ulompana ovat 1800-luvulta. Vanhoissa ja uusissa talleissa on paikat yli sadalle hevoselle. Alueen lounaiskulmassa on vinttikoirarata. Kartanoa ympäröivät pellot ovat kaupungin omistamia ja viljelemiä. Heinäkuun alussa on helsinkiläisten heinätalkoot (lisätietoja puh. 310 39 000). Kartanonmäen ja sen liepeiden kasvisto on rikas sekoitus viljelyperäisiä sekä luonnonlajeja.
- ⑲ **Torpparinpuistossa** on venäläisten rakennuttamia linnoitusvalleja I maailmansodan varalle. Sen luoteisosassa kasvaa mätäshelmikkoa ainoalla paikalla Uudellamaalla. Kaakkois-osassa vuorivaahtera on kotiutunut hyvin suomalaiseen lehtoon.
- ⑳ **Torpparinmäentien eteläpää** ympäristöineen on vuoden 1981 asuatomessualue.
- ㉑ **Vesa-Pekka Rannikon Aumu** on vuodelta 2005.
- ㉒ **Mombergintien ja Haltialantien risteyksen kumpare** ympäristöineen on kasvillisuuden aarrea. Siellä kasvaa mm. tummatuulikukkaa.